

Till Socialstyrelsen
Socialtjänstavdelningen
106 30 Stockholm

Ansökan om utvecklingsmedel

- **För ett utvecklingsarbete med hemlösa män och kvinnor på Enheten för hemlösa i samverkan med Kriminalvården, Frivården i Stockholm, Statens Institutionsstyrelse och LVM-hem samt de personliga ombuden för hemlösa (Mål 1 och 2)**

Syftet med ansökan är att med gemensamma krafter med andra aktörer förbättra arbetet med hemlösa personer där våra insatser idag är otillräckliga. Samarbetet med Frivården bör förbättras så att personer som har avtjänat fängelsestraff inte ska vara hemlösa vid frigivningen. Metoderna bör förbättras så att riskerna för återfall i kriminalitet minskar. Det behöver också utredas hur arbetet kan förbättras för att åstadkomma mer adekvata vård- och samarbetsformer för personer med grava missbruksproblem och psykisk ohälsa som är föremål för upprepade tvångsinsatser, samt hur arbetet med personliga ombud kan utökas och förstärkas.

Bakgrund

Enheten för hemlösas uppdrag är att hjälpa hemlösa män och kvinnor till ett varaktigt och värdigt boende. Verksamheten är uppbyggd och specialiserad för detta syfte och är den största enheten i Sverige inom socialtjänsten riktad till gruppen hemlösa.

Den ansvarsfördelning som finns inom Stockholms stad, den s k 2-årsregeln, innebär att de hemlösa personer som inte varit aktuella vid någon stadsdel under de senaste två åren i Stockholm blir aktualiserade vid Enheten. Konsekvenserna av detta har medfört att målgruppen när de kommer till Enheten, ofta varit hemlös under längre tid, hankat sig fram genom att bo hos vänner och bekanta innan de slut hamnat på gatan. Vanligtvis finns en multipel problematik med missbruk, psykisk ohälsa och sociala svårigheter kopplat till hemlösheten.

För tillfället finns det 853 personer registrerade på Enheten varav 138 är kvinnor. Enhetens verksamhet är i olika team, ett mottagningsteam, ett team för försörjningsstöd, stödteam för män, stödteam för kvinnor, ett socialpsykiatriskt

stödteam för män, äldre och funktionshindrade samt en boendesektion som administrerar olika former av träningsboende och försökslägenheter samt boendestödande insatser. Det är en stor målgrupp av både kvinnor och män som dagligen har kontakt med Enheten. Enligt våra uppföljningar avslutas mellan 270 – 300 personer varje år samtidigt aktualiseras lika många nya personer. Det innebär att det är en ganska stor genomströmning, men det finns även en kärna av personer som varit aktuella i 10 år eller mer.

Utveckling

Socialtjänstens arbete vilar på några viktiga byggstenar. För det första att utredningsprocessen baseras på rättssäker grund, utifrån en evidensbaserad utredningsmetodik och att det sker i samarbete med berörda personer. För det andra att personen erbjuds insatser som är adekvata och långsiktigt hållbara.

Enheten har under de senaste åren genomfört en hel del omstruktureringar för att anpassa verksamheten till de hemlösas behov av insatser. Vi har till exempel inrättat ett socialpsykiatriskt team, förstärkt insatserna och kompetensen vad gäller äldre och funktionshindrade, samverkar med psykiatri och beroendevård samt utvecklat och förbättrat arbetet med systematisk dokumentation och uppföljning genom att ha implementerat ASI, MI och Maps med stöd av Länsstyrelsemedel samt håller för närvarande på att introducera DUR. Vi tror att det är viktigt att använda manualbaserade instrument i vårt utredningsarbete, men arbetet med hemlösa innebär att utredningarna måste följas av adekvata insatser som leder till ett självständigt boende. Vårt arbete har alltmer inriktat sig på att erbjuda människor ett eget boende, där det är möjligt, istället för att alltid erbjuda ett institutionsboende. Idag har vi ett stort antal (80) personer som bor i försöks- och träningslägenheter jfr med ett 15-20 tal personer för 6-7 år sedan.

Tidigare projekt

I Enhetens utvecklingssträvanden har verksamheten sökt och erhållit en del utvecklingsmedel. Alla avslutade projekt har permanentats inom befintlig budgetram genom vissa omstruktureringar. Några är ännu inte avslutade, men syftar till att byggas in i den reguljära verksamheten.

- *Basen.* Från Socialstyrelsen erhöll Enheten för hemlösa utvecklingsmedel 2002 och 2003 för att tillsammans med Stadsmissionen starta ett lågröskelboende, Basen för nio mycket utslagna hemlösa män. Den verksamheten permanentades efter projektiden och har idag utökats till tolv platser och fungerar helt i enlighet med ursprungstankarna.
- *Minnebergsprojektet.* Med stöd av Socialstyrelsens projektmedel startade ett kvinnoboende i Minneberg 2005, för en grupp hemlösa kvinnor som gick i substitutionsbehandling. Projektet var ett samarbetsprojekt med Beroendevården i Stockholm. Projektet upphörde i augusti 2007, men kommer att leva vidare för hemlösa kvinnor.

- *ASI-projektet.* Med stöd av Länsstyrelsen startade hösten 2005 Enhetens team 1, (missbruksteam för män som har 375 aktuella män), ett arbete för att förbättra och systematisera dokumentations-, utrednings- och uppföljningsarbetet. Idag arbetar hela teamet med ASI regelmässigt i vardagsarbetet samt att MI och MAPS introducerats. ASI har även introducerats i övriga team. Nu finns ett intressant uppföljningsmaterial över ett stort antal hemlösa män, den studien kommer att följas upp med konkreta handlingsplaner som bygger på ASI. Enheten har projektmedel för ytterligare ett år.
- *Skydds nätet.* Hösten 2005 startade Enhetens öppna verksamheter som fick namnet Skydds nätet. Det startade med stöd av Kompetensfonden som finansierade en socialsekreterartjänst som skulle arbeta med grupper av klienter. Detta med anledning av att det i många brukarintervjuer framkom att brukarna saknade och efterfrågade meningsfull sysselsättning och att ensamheten ofta ledde till återfall och nya misslyckanden. Idag två år senare har verksamheten permanentats och utökats till tre personer, 2 socialsekreterare och en föreståndare genom en omfördelning inom befintlig budget. De arbetar nu på heltid med olika aktiviteter. Vi har inrättat ett testcentrum där våra klienter kan ta datakörkort, vi har motivationskurser, återfallsprevention, förberedelsekurs inför försökslägenhetsboende, kvinnogrupp, mansgrupp osv. Skydds nätet är en i särklass omtyckt och uppskattad verksamhet bland brukarna.
- *Operativ integration.* Våren 2007 startade Enheten tillsammans med landstinget en läkarmottagning i Enhetens lokaler med stöd av medel från Länsstyrelsen. Läkarmottagningen riktar sig till personer med grava missbruksproblem ofta i kombination med psykisk ohälsa. Två läkare (psykiatriker och beroendeläkare) finns på Enheten 4 dagar i veckan samt en sjuksköterska på heltid. Mottagningen har blivit en stor tillgång i arbetet med hemlösa med multipla problem utöver sin hemlöshet. Läkarna är fullbokade och sjuksköterskan har öppen mottagning med provtagningar. På sikt hoppas vi att mottagningen ska kunna genomföra fler neuropsykiatriska utredningar då behovet av detta är stort samt på sikt ha möjlighet att ge substitutionsbehandling.

Idéer till utvecklingsarbetet

I Enhetens uppdrag ingår att hjälpa alltifrån svårt sjuka hemlösa uteliggare som blir aktuella genom anmälningar, till personer som är i slutskedet av en lång rehabiliteringsprocess och som väntar på att få ta över ett hyreskontrakt. Det medför att behovet av insatser, resurser och samverkan kan handla om allt från samhällstväng till arbete, från kort tid i hemlöshet till årtal av utslagning och psykisk insufficiens.

Idag ser vi att det finns förbättringsbehov inom några angelägna områden. Ett förbättringsområde är att arbeta med handlingsplaner tillsammans med Kriminalvårdens frivård för personer som frigges från kriminalvårdsanstalt, samt motivera och erbjuda gruppaktiviteter/program för personer som har kriminalitet som livsstil för att minska återfall i kriminalitet och hemlöshet. En annan viktig uppgift är att utveckla en bättre fungerande vård för samhällets mest utslagna grupp hemlösa, de som ständigt utsetts för tvångsvård utan att det leder till några varaktiga förbättringar.

Förslag på tre projekt

Mål 2. Nolltolerans mot hemlöshet vid frigivning från kriminalvårdsanstalt.

Samarbetspartners: Kriminalvården, Frivården

Genom ASI har Enheten fått en kunskap om hur utbredd kriminaliteten verkligen är bland många av våra klienter. Av en genomgång av ett 100-tal ASI-utredningar bland missbrukare framkom att 90 % var kriminellt belastade. Ibland som ett resultat av missbruket, men också som ett självständigt beroendeproblem. Även om man blir drogfri finns den kriminella identiteten kvar så att man måste arbeta särskilt med detta. Varje månad aktualiseras nya personer som inom kort ska frigges. Vi har även personer som väntar på att få avtjäna sin dom. Flera rapporter har påtalat att många personer lämnar fängelset utan att ha en fast adress eller bostad, de går ut i hemlöshet så vägen tillbaka startar i princip på gatan igen, därifrån många kom. Alltför ofta är situationen den att en kontakt tas med socialtjänsten strax innan frigivningen och då är ingenting ordnat.

Enheten primära uppgift är att se till att aktualiserade personer får ett boende, det innebär att vi har ett nära samarbete med akut- och korttidsboenden, med Hotellhem, med HVB-vuxna, med olika stödboenden, med Bostadsförmedlingen för att få tränings- och försökslägenheter samt med privata värdar. Idag ansvarar föreningen KRIS för ett boende på Magnus Ladulås (Hotellhem). Genom deras boende har vi etablerat ett konstruktivt samarbete på individnivå som kan utvecklas bland annat genom deras ambitioner att även ordna med sysselsättning.

Genom tillkomsten av Enhetens verksamhet Skyddsnetet, har vi idag betydligt bredare kontaktyta med Enhetens klienter. De träffar sina handläggare, men deltar i olika gruppaktiviteter som stärker deras självkänsla och kompetens. Under hösten har Enheten skapat ett introduktionsprogram för nyregistrerade klienter inom ramen för Skyddsnetet. Vi har startat blygsamt med ett pilotprojekt som innebär att nya klienter aktualiseras i ett s.k. inskrivningsprogram med flera moment. Klienten får först delta i en manualbaserad utredningsprocess ASI/DUR och där en bashandläggare är utsedd. Därefter upprättas en handlingsplan där olika aktiviteter ingår, det kan handla om återfallsprevention, motivationsgrupp, datakörkort, arbetsträning, enskilda samtal, läkarkontakt mm. Vår avsikt är att nu

kunna komplettera med ett program som riktar sig till personer som har kriminalitet som livsstil.

Inom ramen för detta vill vi utveckla ett samarbete med Frivården för personer som kommer att bli aktuella vid Enheten vid frigivningen. Frivården ansvarar för förberedelser och planering under tiden de vistas på anstalt, därefter kontaktas Enheten i god tid innan frigivningen. Tanken är att det ska ske ett trepartssamtal och att personen har en uppgjord planering som innebär att boendefrågan är löst då personen skrivs ut.

Enheten och Frivården är överens om att som ett första steg ska organisationerna göra en kartläggning för att inventera vilka gemensamma klienter som är aktuella, bland annat för att få kunskap om hur stor gruppen är. Därefter ska Frivården försöka minska antalet handläggare som arbetar med målgruppen i syfte att underlätta samarbetet med Enheten. Ett gemensamt planeringsmöte bör sedan äga rum för att tydliggöra ansvarsfrågorna i samarbetet, där både Frivårdens och Enhetens olika aktivitetsprogram och insatser kan ingå. Det viktiga är att utnyttja det som är det bästa för den enskilda individen utan parallella insatser.

Vi ska arbeta efter mottot *Nolltolerans mot hemlöshet* när man lämnar fängelset, men det krävs en förstärkning av personalresurserna för att upparbeta samarbetet med Kriminalvårdens Frivård till en modell som bygger på att utnyttja de gemensamma resurserna effektivt och individuellt för varje person.

Vi anser att det ibland kan vara lika svårt att behålla sin bostad som att få en. Därför är det angeläget att komplettera missbruksarbetet med insatser som tar sikte på kriminalitet som livsstil.

Mål 1. Upprepat tvång jml LVM utan förändring.

Samarbetspartners: SIS, LVM-hemmen Runnagården (kvinnor), Hornö (män) samt psykiatrin.

Enheten deltog i SIS (Statens Institutionsstyrelse), - Vårdkedjeprojektet under 2005/2006, som förenklat innebar att tvångsomhändertagna personer (LVM) fick extra insatser genom personer/samordnare som var anställda på SIS och som skulle fungera som en länk mellan socialtjänsten och LVM-institutionen samt att SIS ersatte kommunerna/stadsdelen för de kostnader som uppstod när personen övergick till frivillig vård.

Erfarenheten av Vårdkedjeprojektet visade på många goda resultat utom för de flesta av Enhetens klienter för de var så psykiskt instabila och i så dåligt skick att de nästan aldrig gick med på frivillig vård. I några fall gjorde de det, men rymde ganska omgående. Vid en uppföljning av vårdkedjeprojektet visade det sig att av de 20 personer hade ingått i projektet (LVM-intagna) var 45% kvinnor. Efter

projekttiden hade det inkommit nya LVM-anmälningar på 4 av de 20, 1 blev föremål för LPT. Det var endast 3 personer som efter vården hade en förbättrad livssituation.

Många har tvångsvårdats vid upprepade tillfällen, det var inte ovanligt med en bakgrund där LVM-vård förekommit mellan 7 – 12 gånger under de senaste åren och där vården inte lett till någon förändring. Nyligen skrevs en av Enhetens klienter ut efter en sex månaders vistelse på LVM-hem och endast två dagar senare blev han akut inlagd för avgiftning och var i mycket dåligt skick. Ny LVM-anmälan, den trettonde.

När det gäller hemlösa kvinnor utgör de 17 % av antalet hemlösa på Enheten, men när det gäller LVM-omhändertagna personer utgör de ofta omkring 45 %. I skrivande stund är 6 män och 5 kvinnor intagna till tvångsvård. Kvinnorna är således överrepresenterade när det gäller tvångsینگripanden. Resultaten från Vårdkedjeprojektet visade att den frivilliga vården inte fungerade för dessa kvinnor bland annat för att de var så psykiskt sjuka och fanns på institutioner vars arbete var inriktat på missbruk. Enhetens kvinnoteam, för tillsammans med Runnagården (LVM-institution för kvinnor), en dialog om dessa erfarenheter och känner ett gemensamt ansvar för att gemensamt utveckla former för den mest utslagna gruppen av dubbeldiagnoser bland kvinnor. Både Enhetens socialtjänst och läkarmottagningen samt Runnagården möter dessa problem där båda lagstiftningarna LPT och LVM är tillämpliga, men kan inte tillämpas utifrån ett helhetsperspektiv på vården. Hur man kan hitta mer adekvata behandlingsmodeller för just de mest utslagna personerna med dubbeldiagnoser, både kvinnor och män, känner både LVM-hemmen, psykiatriken och SIS som mycket angeläget.

Vi menar att man tillsammans måste våga pröva nya grepp i vården och i synen på hur lagstiftningen kan tillämpas. Enhetens psykiatriker och beroendeläkare är engagerade i detta och kan bidra med sin kompetens i ett kommande projekt. Projektets syfte är att utveckla en modell för hur berörda myndigheter ska samverka för att minska gruppen som ständigt blir föremål för tvångsینگripanden.

Mål 1. Samordnarfunktion

Samarbetspartners: Stadsmissionen och de personliga ombuden.

För att hålla ihop projekten behövs någon form av samordning för kraven på dokumentation och uppföljning samt för att hålla ihop det breda nätverk av samarbetspartners som utvecklingsarbetet kräver. Förbättringsarbetet kräver även utredande insatser som innebär krav på mer kunskap och fördjupning.

I uppdraget ingår att utreda hur institutet med en utökad krets av personliga ombud skulle kunna utvecklas. Idag finns två personliga ombud (PO) för hemlösa med psykiska funktionshinder som arbetar med 32 klienter varav 14 kommer från

Enheten, 6 kvinnor och 8 män. De ger personligt stöd på olika sätt bland annat följer de med till olika myndigheter, till läkare, hjälper till med att ordna boende och hantera sin ekonomi. De är anställda av Stadsmissionen, vilket ger dem en friare roll gentemot myndigheter, en modell vi tror på. Däremot ska de inte arbeta med hemlösa som utöver sina psykiska funktionshinder har en dominerande missbruksproblematik, vilket gör att en stor grupp som skulle behöva den här formen av stöd, inte får det. Det finns tankegångar bland frivilligorganisationerna om detta, en dialog mellan dem och Enheten kan bidra till hur de personliga ombudens roll kan utökas och förstärkas för att bli en viktig resurs i arbetet med fler hemlösa.

Sammanfattning

För att utveckla den reguljära verksamheten i samarbete med andra aktörer krävs riktade specialdestinerade resurser med tydligt formulerade uppdrag. För arbetet med personer som avtjänar ett straff inom kriminalvården och som riskerar att bli hemlösa eller riskerar återfall i kriminalitet och hemlöshet blir utvecklingsarbetet direkt riktat till dem, dvs. ett arbete med klienter, både på individ- och gruppnivå i nära samarbete med Frivården.

När det gäller hur samhället ska ta sig an de personer som är föremål för upprepade tvångsinsatser, behövs ett riktat utredningsuppdrag där det ingår både kartläggning och en dialog med landsting, SIS-centralt och de två LVM-hemmens institutionschefer. Idag finns inga färdiga modeller utan här krävs att myndigheterna samverkar om möjliga lösningar. Det samma gäller hur de personliga ombudens verksamhet kan utökas och förstärkas, detta måste ske genom en dialog med berörda.

Sökta projektmedel

Budget i 2 år		År 1	År 2
*Riktat samarbete med Frivården till män som ska frigges från kriminalvårdsanstalt -	1 soc.sekr	500 000	500 000
*Samordna o utreda insatser för personer som är föremål för tvång, LVM, LPT	1 soc.sekr.	500 000	500 000
*Samordnare för projekten	delt.soc.sekr.	250 000	250 000
*Utbildningsinsatser/resor/konferenser		75 000	75 000
Totalt		1 325 000	1 325 000

Sökande

Socialtjänstförvaltningen, Enheten för hemlösa

Kontaktperson

Claudette Skilving, tel 508 25 353

Claudette.skilving@sot.stockholm.se